

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

על מדורות, ציונות לימוד תורה ושירות בצה"ל. חלק ג' הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

ניתן לאחד את השלהבות ואין סתירה בין לימוד תורה ושירות צבאי! כך סיכמנו בדברינו לפרשיות בהר ובחוקות. נמשיך לברר את הנושא ונעלה לדיון את השאלה: האם יש משמעות רוחנית ותורנית להקמתה של ישות מדינית עצמאית בארץ הקודש?

נחזור אל דברי מרן הראי"ה קוק בספרו "שבת הארץ" (מבוא פרק טו). וז"ל: "אבל כ"ז (שאלת הרדב"ז) מיוסד על הסברא, שאין שום מעלה אחת לארץ ישראל מלבד מה שעל ידה אפשר לקיים את מצות התלויות בה, והיא לפי זה רק כעין הכשר להמצות התלויות בארץ, לפיכך כשמפקיעים חובת המצות, אפילו ע"פ הכרח, שוב אין כאן מצות ישוב ארץ ישראל. ובאמת לא כן הדבר; וסברא זו אינה מיוסדת ע"פ עיקר יסודה של תורה, התלויה ביסוד קדושתה העליונה גם היא בארץ ישראל, ו"מלכה ושריה בגוים אין תורה" (איכה ב' ט) "וכיון שגלו ישראל ממקומם אין לך ביטול-תורה גדול מזה" (חגיגה ה.) כי ארץ ישראל דומה בזה לתלמוד תורה (מצווה שמעלתה כוללת גם את היכולת לקיים מצוות כהלכה כתוצאה של הלימוד והעיסוק בה)".

אפשר להבין כפשוטם את דברי הנביא: "מִלְכָּה וְשָׂרְיָה בְּגוֹיִם אֵין תּוֹרָה גַם נְבִיאָיָה לֹא מְצָאוּ חֲזוֹן מִיְקוֹק" (איכה ב' ט), ברגע שמלך ישראל ושריו יצאו לגלות, וממלכת יהודה איבדה את עצמאותה המדינית, כל מערכות החיים קרסו, הישיבות נסגרו והגולים היו עסוקים בהישרדות פיזית. לכן, לא יכלו להמשיך מבחינה מעשית ללימוד תורה ולהתעלות מבחינה רוחנית. כך גם הנביאים, כיוון שגלו מארצם והיו טרודים בהצלתם הגשמית, לא היו פנויים לקבל נבואה. על פי דברי הרב זצ"ל מדובר בבעיה רוחנית מהותית, שורשית, ביטול היישות המדינית ואיבוד העצמאות הוא בבחינת אין תורה מפני ש"עיקר יסודה של תורה, (ה)תלויה ביסוד קדושתה העליונה גם היא בארץ ישראל".

ההשפעה הרוחנית היא דו כיוונית, על כן ניתן לקבוע בוודאות כי: "מִלְכָּה וְשָׂרְיָה [לא] בְּגוֹיִם [יש] תּוֹרָה". כשיש מלך=ממשלה ושרים (עיינו במשפט כהן לראי"ה קוק סימן קמד סעיף טו, עמוד שלו) במדינה יהודית עצמאית יש תורה! ממילא גם חזרת הנבואה תלויה בחידוש העצמאות המדינית שהרי "מִלְכָּה וְשָׂרְיָה בְּגוֹיִם ... גַם נְבִיאָיָה לֹא מְצָאוּ חֲזוֹן מִיְקוֹק". זה גם עומק דברי חז"ל: "וכיון שגלו ישראל ממקומם אין לך ביטול-תורה גדול מזה" (חגיגה ה.).

שוב, אין כאן בעיה טכנית מציאותית, שהרי החיים בגלות קשים יותר ואינם מאפשרים למצוא את הזמן והכוחות הנדרשים ללימוד תורה. הרב זצ"ל חידש שעזיבת הארץ בגלל ביטול העצמאות המדינית היא ביטול תורה!!!

קיומו של צה"ל הוא המאפשר את העצמאות המדינית, השירות הצבאי גם הוא בבחינת: "מִלְכָּה וְשָׂרְיָה [לא] בְּגוֹיִם [יש] תּוֹרָה".

בשבעים השנים האחרונות אנו זוכים לראות בעינינו בשוב ד' ציון, בהקמת מדינת ישראל שהפכה למרכז התורני הגדול ביותר בעולם. המקום בו "יש תורה" שהיא גם המקום שבו הרמה הלימודית התורנית הגבוהה ביותר בעולם. ערב חג השבועות - חג מתן תורה, נודה לקב"ה על "קיום התורה" הענק לו זכינו, ונתפלל שבית המדרש שלנו ב"ארץ חמדה" יהווה גורם עוד יותר משמעותי ב"יש תורה".

נתפלל גם על חידוש הנבואה במהרה בימנו. אמן!

<p>לעיין ר' אליהו כרמל ז"ל נלביע ח' באייר תשע"ו</p>	<p>לעיין הרב ישראל רוזן זצ"ל נלביע י"ג בחשוון תשע"ח</p>	<p>לעיין ר' מאיר ז"ל בן יחזקאל שרגא ברכפלד</p>	<p>לעיין מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב נלביע י' בתמוז תשע"ד</p>	<p>לעיין הרב אשר וסרטיל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט</p>
<p>לעיין הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע י' באייר תשע"א</p>	<p>לעיין הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע ט' בתשרי תשע"ו</p>	<p>לעיין דוד צבי טרשנסקי ז"ל בנם של יצחק ונעמי הי"ו נלביע כ"ח באייר</p>	<p>לעיין אסתר שמש ע"ה נלביע כ' באב תשע"ז</p>	<p>לעיין מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע י"ז בסיוון תשע"ד</p>

לעיין הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

חמדת האנציקלופדיה התלמודית

הפרשה באנציקלופדיה התלמודית

פדיון בכור

על פי הערך: בכור אדם, שבאנציקלופדיה התלמודית כרך ג

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה פֶּקֶד כָּל בְּכֹר זָכָר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֶּן חֹדֶשׁ וָמֶעֱלָה... (ג מו)
וְלָקַחְתָּ חֲמִשָּׁת חֲמִשָּׁת שְׁקָלִים לְגִלְגָּלֶת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ תִּקַּח עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל, וְנִתְּתָהּ הַכֶּסֶף לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו פְּדוּיֵי הָעֶדְפִים בָּהֶם... (ג מו-מח)

בכור שנולד בנייתוח קיסרי - מי חייב בפדיון, הוא או הבן הנולד אחריו?

בכור לכהן. הבכור שאביו חייב לפדותו מן הכהן הוא בן זכר שהוא בכור לאמו הישראלית, אף על פי שאינו בכור לאביו (משנה בכורות מו א; רמב"ם בכורים פי"א ה"א; טור ושולחן ערוך יורה דעה שה א יז), שנאמר: כָּל פֶּטֶר רָחֵם לִי (שמות לד יט), הרי תלה הכתוב במי שהוא ראשון לרחם (רמב"ם וטושי"ע שם). ואפילו אם היו לו כמה נשים ויש לו בכור מכל אחת ואחת - כולם בכורים החייבים בפדיון (משנה בכורות מח ב וברייתא קדושין כט ב; רמב"ם שם הכ"א; טושי"ע שם), שנאמר: כָּל בְּכֹר בְּנֵיךָ תִּפְדֶּה (שמות לד כ. גמרא קדושין שם). הבת אינה בכלל חובת פדיון, שנאמר: כָּל בְּכֹר בְּנֵיךָ תִּפְדֶּה (שמות שם. קדושין כט א).

בכור אדם. זכר שנולד ראשון לאמו, לחובת פדיונו מן הכהן ושנולד ראשון לאביו, לדין נטילתו פי שנים בירושה.
הפרקים: א. בכור לכהן; ב. ספק בכור לכהן; ג. בכור לנחלה; ד. ספק בכור לנחלה

כרך ג עמודים רעו-רפג

פטר רחם. מכיון שנאמר: פֶּטֶר כָּל רָחֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (שמות יג ב) - כל שפטירת הרחם היתה בישראל, הולד בכור לפדיון (רמב"ם שם הי"ג; שו"ע שם כ) - לכן שפחה שנשתחררה ונכרית שנתגיירה כשהן מעוברות וילדו, חייבים בפדיון (משנה בכורות מו א; רמב"ם שם; טושי"ע שם), אף על פי שהורתם שלא בקדושה, הואיל ונולדו בקדושה (רמב"ם ושו"ע שם).

בת ישראל שנתעברה מן הנכרי - אם היה הולד בכור, חייב בפדיון (טור שם), והחויב על הבן לכשיגדל לפדות את עצמו.

הבא אחר נפלים. כיון שהנפל כבר פטר את הרחם, הבא אחריו אינו בכור לפדיון (משנה שם מו א ורש"י; רמב"ם שם הי"ד). וזה הכלל: כל נפל שאמו טמאה לידה, הבא אחריו אינו פטר רחם; וכל נפל שאין אמו טמאה לידה, הבא אחריו הוא פטר רחם (רמב"ם שם). לפיכך, המפלת שפיר מלא מים או דם וכיוצא בזה, אינו חשוב כולד הפוטר את הרחם, והבא אחריו הוא בכור לכהן (משנה שם; רמב"ם שם; טושי"ע שם כג). אבל המפלת שפיר מרוקם, היינו עור ממש של וולד (רש"י), ויש לו צורת אדם (רמ"א בשו"ע שם), נחשב כולד גמור, והבא אחריו אינו בכור (משנה שם; טושי"ע שם).

ולד שיצא דרך הדופן. יוצא דופן - היינו, בנייתוח קיסרי - והבא אחריו, שניהם אינם בכורים (משנה בכורות מו ב), הראשון לפי שאינו פטר רחם, והשני לפי שאינו בכור לוולדות, שהרי היה וולד זכר קודם לו. ואף על פי שהוא בכור לרחם, בכור לדבר אחד אינו בכור (גמ' שם). רבי שמעון אומר: השני הוא בכור לפדיון (משנה שם), שהוא בכור לרחם, ובכור לדבר אחד הוא בכור (גמ' שם). הלכה כחכמים (רמב"ם בכורים שם ה"טז; טושי"ע שם כד).

אם הבכור מת. מת הבכור בתוך שלושים יום, אין האב חייב לפדותו (משנה בכורות מט א; רמב"ם שם הי"ז; טושי"ע שם יב). ופירש רש"י הטעם, משום שהוא נפל. ואפילו אם נהרג תוך שלושים יום, שיש לומר שאינו נפל, ואם לא נהרג היה חי, מכל מקום פטור מלפדותו, מלימוד מיוחד שדרשו בגמרא (בבא קמא יא ב) מתוך שנאמר: אֶךָּ פֶּדִה תִּפְדֶּה (במדבר יח טו), יכול אפילו נטרף בתוך שלושים יום? תלמוד לומר: אֶךָּ - חלק, למעטו מפדיון, ו"נטרף" היינו נהרג לפי רש"י.

אבל התוספות (בב"ק שם ובכורות שם) פירשו שמת פטור לא מטעם שהוא נפל, שאפילו ידענו בו שכלו לו חדשיו ואינו נפל, אינו חייב לפדותו, שהרי נאמר: וּפְדוּיָו מִבֶּן חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה (במדבר שם טז), ועוד לא הגיע זמן פדיונו; והוא הדין והוא הטעם בנהרג. ולדעת התוספות לא הוצרכו בלימוד מיוחד, אלא כשנעשה טריפה ולא מת בתוך שלושים יום, שאינו חייב בפדיון (תוס' שם; רמב"ם שם; טושי"ע שם).

בכור שמת לאחר שלושים יום, האב חייב לפדותו (משנה בכורות מט א; רמב"ם שם הי"ז; טור ורמ"א בשו"ע שם יב).

<p>לעי"נ מרים ריגלר ע"יה רעייתו של ד"ר מיכאל ריגלר הי"ו נלב"ע אייר תשע"ח</p>	<p>לעי"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג</p>	<p>לעי"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלב"ע ז' בתשרי תשע"ה</p>	<p>לעי"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלב"ע כ"ד בחשוון תשע"ח</p>
<p>לעי"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד</p>			

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה" הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביור מקיפים במקורות. בין הנושאים החדשים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד. זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

Trieste, Italy

טרייאסט, איטליה

תשרי תשס"ה

סעודה שלישית ותפילת ערבית במקומות שהשבת יוצאת מאוחר מאוד

שאלה

- א. אם בקהל המתפללים במנחה של שבת ישנן משפחות שצריכות לעשות סעודה שלישית, האם אפשר שיתפללו ערבית של מוצאי שבת מבעוד יום, כי בלעדיהם אין מניין, ובכך למנוע מהם מצוות סעודה שלישית, או שהם פטורים מלהשתתף, או שהם יכולים למרות שכבר התפללו ערבית לאכול סעודה שלישית?
- ב. במקומות שנוהגים להתפלל ערבית בעוד היום גדול בגלל בעיית מניין, האם אפשר לעשות זאת גם בשבת, ולהתפלל ערבית של מוצאי שבת שעה לפני השקיעה עם "אתה חוננתנו"?

תשובה

- א. לכתחילה ודאי שיש להימנע מלהגיע למצב בעייתי זה, ויש לאכול סעודה שלישית¹ לפני שמתקבצים להתפלל מנחה, או לחילופין להנהיג סעודה שלישית בבית הכנסת. אך כשאין אפשרות לנהוג כן, נראה שטוב יותר שיתפללו תחילה² תפילת ערבית, כדי שלא יתבטל המניין, ולאחר מכן יאכלו סעודה שלישית³.
- ב. במקום מצווה או צורך חשוב אחר ניתן מעיקר הדין להתפלל ערבית של מוצאי שבת (עם "אתה חוננתנו") מפלג המנחה ולמעלה⁴, ומכל מקום לכתחילה ראוי להימנע מכך⁵, ובפרט במקום שהמנהג בימות החול להתפלל מנחה עד השקיעה⁶. ובשעת הדחק⁷ או במקום שקיים חשש שלא יוכלו לחזור ולקבץ מניין לתפילת ערבית⁸ ניתן להתפלל ערבית מבעוד יום, אף במקום שאין המנהג כן בשאר ימים.

¹ לכתחילה יאכלו כביצה פת, ובשעת הדחק ניתן לסמוך על השיטות הסוברות שמשפיק לאכול כזית מחמשת מיני דגן או דגים ופירות – שוי"ע (או"ח סי' רצא סעי' ה).

² לכאורה היה מקום לומר שטוב יותר שיאכלו סעודה שלישית על אף שיפסידו על ידי כך תפילה בציבור, וכפי שמצינו בפוסקים שהתירו משום סעודת מצווה להתפלל ביחידות. ועיין בשו"ת "יד אליהו" (סי' ו), והביאו גם בספר "דעת תורה" למהרש"ם. ו"כף החיים" (סי' צ ס"ק סז) אסר להתפלל ביחידות אף במקום סעודת מצווה. (אך מקור דבריו הוא "יד אליהו" הנ"ל, ושם מבואר להיפך – וצריך עיון). כל שכן סעודה שלישית, שאינה מצווה בעלמא אלא מחויב לעשותה. ועיין בספר "הליכות שלמה" (לגרש"ז אורבך פרק ה סעי' יז), שכתב שהטעם שמי שרגיל להתפלל בהנף החמה רשאי להמשיך כן אף ביחידות אם אין מניין שמתפלל בשעה זו, וראה ב"ביאור הלכה" (סי' נח ד"ה ומצווה), משום שנוהג בקביעות להתפלל בהנף החמה הוי כנדר. ואם כן עומדות לפנינו שתי חובות: אחת להתפלל במניין ואחת לקיים את "נדרו" להתפלל בזמן הנף החמה – והוא רשאי לבחור איזה מהן שירצה. וייתכן שעיקרון זה גם שייך בנדון דידן.

אך גם אם נאמר שבגלל שמתפלל ערבית מפסיד מצוות סעודה שלישית, מכל מקום אפשר שיש להעדיף את קיום המניין על פני מצוות סעודה שלישית, כעין מה שמצינו בגמרא (ברכות מז ע"ב), ש'ר' אליעזר שחרר את עבדו כדי לצרפו למניין אף ששחרור העבד כרוך באיסור, והובא להלכה בשו"ע (יו"ד סי' רסז סעי' עט). ואף שלא מצינו שבשביל להתפלל בציבור הותר לעבור על איסור, כאן ישנה סיבה נוספת להתיר, כיוון שהוא מצוה דרבים (כמבואר בגמרא שם), שכן אלמלא שחרר את העבד לא הייתה מתקיימת כלל תפילה בציבור, וכולם היו מתפללים ביחידות.

וניתן לחלק, שבמקרה שבגמרא לא הייתה ברירה כלל, ואילו בנדון דידן מחמת "פשיעה" של המתפללים אינם מתקבצים מחדש לתפילת ערבית, ואפשר שבכגון זה אין אומרים "חטא כדי שיזכה חברך". ועיין בתוספות (שבת ד ע"א ד"ה וכו' אומרים). עוד מצינו במהרי"ל (מנהגים, שבת סעי' יא) שכתב שכיוון שאין לשתות מזמן שהתפללו מנחה עד הערב דאז הנשמות חוזרות לגיהנם, והובא להלכה ברמ"א (או"ח סי' רצא). משום כך אם לא הספיקו לאכול סעודה שלישית עד שהתפללו מנחה יותר לא יאכלו עד הערב. אם כן, אפשר שכדי שלא יתבטל המניין ניתן יהיה להפסיד סעודה שלישית, וצריך עיון. ו"מגן אברהם" (סי' רצא ס"ק ד) תמה על דברי מהרי"ל הנ"ל, ולא נראה לו משום כך לדחות מצוות סעודה שלישית. נציין כי המנהג הנפוץ הוא שלא לחשוש לדעת המהרי"ל. ונראה שבנדון דידן ישנה אף חשיבות גדולה יותר לתפילה במניין, כיוון שבמקרים רבים החיבור של הקהילה ליהדות נשען במידה רבה על התפילה בבית הכנסת, וישנה חשיבות גדולה בקיום התפילות כתקנן, ומלבד זאת אם לא תתקיים תפילה בציבור ישנם אנשים שלא יתפללו כלל, אף לא ביחידות.

כל האמור הוא בהנחה שלאחר תפילת ערבית אין שייכת יותר מצוות סעודה שלישית, וקצת משמע כן גם מ"מגן אברהם" (סי' תיט), במה שכתב שאם סעד לאחר שהתפללו ערבית של מוצאי ראש חודש (מבעוד יום) לא יאמר "יעלה ויבוא" בברכת המזון. ולפי זה משמע קצת שסעודה זו אינה שייכת יותר לראש חודש. אך אין הדבר מוכרח כל-כך, שכן ודאי גם לאחר תפילת ערבית עדיין אסור במלאכה, ועדיין היא שבת אצלו לכל דבר, ואם כן גם הסעודה מתייחסת לשבת ועדיין מחויב בה. ועיין בהרחבה רבה בנושא זה (לאילו דברים ערבית קובעת את תחילת הלילה) בשו"ת "במראה הבזק" (ה תשובה ג).

³ לכאורה, גם אם נאמר שלא איבד את מצוות סעודה שלישית, אפשר שמכל מקום אסור לו לאכול מצד שכבר נתחייב בהבדלה, וכן כתב בהקשר זה "מגן אברהם" (סי' רצט ס"ק א) שמי שהתפלל ערבית במוצאי שבת מבעוד יום כבר נתחייב בהבדלה ואסור לו לאכול עד שיבדיל. אך נראה שניתן להקל לאכול אף ללא הבדלה, כיוון שכבר השיג "פרי מגדים" במקום על "מגן אברהם", וכתב שלא דמי לערב שבת, דעל ידי הקבלה הוא שבת וחייב בקידוש מה שאין כן בהבדלה דעדיין לאו חול הוא לשום דבר, ועיין ב"משנה ברורה" (סי' רצט ס"ק א) ובישערי הציון (סי' ב וכן ס"ק ה).

4 שוייע (או"ח סי' רצג סעי' ג).

5 "משנה ברורה" (שם ס"ק ט).

6 "משנה ברורה" (שם). וביאור העניין הוא שנחלקו רבנן ור' יהודה (ברכות כו ע"א) ממתי נחשב לילה לעניין תפילה, שדעת רבנן שמשעת צאת הכוכבים הוא לילה ודעת ר' יהודה שמשעת פלג המנחה נחשב לילה. ומסקנת הגמרא (שם כז ע"א) שאין הכרעה במחלוקת זו, וניתן לבחור לנהוג כאחת השיטות. והובא להלכה בשו"ע (או"ח סי' רלג סעי' א), אך כתב (שם) עוד השו"ע, שיש לנהוג כשיטה אחת באופן עקבי, ואין לנהוג פעמים כרבנן ופעמים כר' יהודה, כיוון שהוא תרתי דסתרי. ואם כן כל שכן בנדון דידן, שאין להתפלל ערבית של מוצ"ש מבעוד יום, כשהמנהג באותו מקום בשאר הימים להתפלל מנחה עד השקיעה.

7 שוייע (או"ח סי' רלג סוף סעי' א) ו"משנה ברורה" (שם ס"ק יא).

8 "משנה ברורה" (שם ס"ק יא).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

מתפללים לרפואתם השלימה של:

יוסף (יוסי) בן חנה דוד חיים בן רסה Rassa רבקה רינה בת גרונה נתנה	רועי משה אלחנן בן גי'נה דְבָרָה מאירה בת אסתר פריאל דפנה חיה בת שרה	אליעזר יוסף בן חנה ליבא ליליאן בת פורטונה יפה בת רחל יענטע
בתוך שאר חולי עם ישראל		

חדש – "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפייה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעוזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עוזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו.

בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

